

§ 3 Osoba, která není v hmotné nouzi

(1) Nestanoví-li tento zákon jinak, osobou v hmotné nouzi není osoba, která

- a) není v pracovním nebo obdobném vztahu ani nevykonává samostatnou výdělečnou činnost a není vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání, popřípadě osoba, která je v pracovním nebo obdobném vztahu, ale nemá z těchto vztahů v rozhodném období příjem, s výjimkou osoby, která je
  1. starší 68 let,
  2. poživitelem starobního důchodu,
  3. invalidní ve třetím stupni,
  4. osobou pobírající peněžitý dávkou nemocenského pojištění z důvodu těhotenství a mateřství nebo rodičem celodenně, osobně a řádně pečujícím alespoň o 1 dítě a z důvodu této péče pobírajícím rodičovský příspěvek, a to po dobu trvání nároku na rodičovský příspěvek a po této době takto pečujícím o dítě, které z vážných důvodů nemůže být umístěno v jeslích nebo v mateřské škole nebo obdobném zařízení,
  5. osobou osobně pečující o dítě ve věku do 10 let závislé na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni I nebo osobou osobně pečující o osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), nebo ve stupni III (těžká závislost) anebo ve stupni IV (úplná závislost), a to za předpokladu, že v žádosti o příspěvek na péči pro osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby byla uvedena nebo po přiznání příspěvku na péči příslušnému orgánu ohlášena jako osoba poskytující pomoc^{17a)}; je-li pečujících osob více, lze toto ustanovení použít pouze u jedné z nich, a to té, která byla určena jejich písemnou dohodou, a nedohodnou-li se, nelze toto ustanovení použít vůbec,
  6. poživitelem příspěvku na péči ve stupni II (středně těžká závislost), nebo ve stupni III (těžká závislost) anebo ve stupni IV (úplná závislost),
  7. nezaopatřeným dítětem,
  8. uznána dočasně práce neschopnou,
  9. práce neschopná z důvodu, který by byl u pojištěnce pojištěného podle zákona o nemocenském pojištění důvodem pro rozhodnutí ošetřujícího lékaře o vzniku dočasné pracovní neschopnosti,

10. zaměstnancem, jemuž zaměstnavatel nevyplatil mzdu, plat, odměnu za práci nebo jejich náhradu v termínu jejich splatnosti⁷⁰⁾,
- b) je vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání a bez vážných důvodů odmítla vykonávat krátkodobé zaměstnání³⁾ nebo účastnit se v cíleném programu k řešení zaměstnanosti⁴⁾, a to po dobu 3 kalendářních měsíců následujících po měsíci, ve kterém došlo k odmítnutí,
  - c) prokazatelně neprojevuje dostatečnou snahu zvýšit si příjem vlastním přičiněním (§ 11),
  - d) je osobou samostatně výdělečně činnou a její příjem po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částky živobytí proto, že se nepřihlásila k nemocenskému pojištění, a proto nemá dávky z tohoto pojištění; za osobu samostatně výdělečně činnou se považuje osoba, která se za osobu samostatně výdělečně činnou považuje podle zákona o důchodovém pojištění⁶⁰⁾,
  - e) je osobou, které byla za neplnění povinností zákonného zástupce dítěte spojených s řádným plněním povinné školní docházky uložena sankce podle zvláštního právního předpisu⁵⁾, a to po dobu 3 měsíců ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o uložení sankce,
  - f) nastoupila výkon zabezpečovací detence nebo trestu odnětí svobody nebo byla vzata do vazby, a to počínaje prvním dnem kalendářního měsíce, následujícím po kalendářním měsíci, ve kterém tato skutečnost nastala, za předpokladu že uvedená skutečnost k tomuto dni nadále trvá,
  - g) je osobou, které podle zvláštního právního předpisu^{5c)} nevznikl nárok na nemocenské proto, že si úmyslně přivodila pracovní neschopnost, nebo jí vznikla pracovní neschopnost zaviněnou účastí ve rvačce, bezprostředním následkem opilosti nebo užití omamných prostředků anebo při spáchání úmyslného trestného činu, a proto jí nemocenské nenáleží nebo náleží ve snížené výši,
  - h) je osobou, které byla dávka odejmuta podle § 45 odst. 2 nebo § 49 odst. 5, nebo s ní společně posuzovanou osobou, a to po dobu 3 kalendářních měsíců následujících po kalendářním měsíci, ve kterém byla dávka odejmuta.

(2) Je-li osoba uvedená v odstavci 1 písm. a) až e), g) nebo h) osobou společně posuzovanou podle § 2 odst. 1, posuzuje se pro účely zjištění nároku na dávku společně; k této osobě se přihlíží též při stanovení výše dávky, s výjimkou stanovení výše příspěvku na živobytí podle § 23 písm. b). Za společně posuzovanou osobu podle věty první se pro účely zjištění nároku na dávku považuje též osoba, která není oprávněnou osobou.

(3) **Orgán pomoci v hmotné nouzi může v odůvodněných případech určit, že osobu uvedenou v odstavci 1 písm. a) až e), g) a h), a dále nezaopatřené dítě umístěné na základě rozhodnutí příslušného orgánu v plném přímém zaopatření v pobytovém zařízení sociálních služeb podle ustanovení § 48 zákona o sociálních službách, bude považovat za osobu v hmotné nouzi.**

(4) **Orgán pomoci v hmotné nouzi může v odůvodněných případech určit, že osobou v hmotné nouzi není osoba, jejíž celkové sociální a majetkové poměry jsou takové, že jí mohou i po úhradě odůvodněných nákladů na bydlení zaručit dostatečné zajištění její výživy a ostatních základních osobních potřeb.**

(5) **Za osobu, která pobírá příspěvek na živobytí, se považuje příjemce příspěvku na živobytí a osoba společně posuzovaná s příjemcem příspěvku na živobytí.**

³⁾ § 25 odst. 5 zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti.

⁴⁾ § 120 zákona č. 435/2004 Sb.

⁵⁾ Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.

^{5c)} § 24 odst. 1 zákona č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů; § 25 a § 31 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

^{17a)} § 21 a 24 zákona č. 108/2006 Sb.

⁶⁰⁾ § 9 zákona č. 155/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁰⁾ § 141 odst. 1 a § 144 zákoníku práce.

I. Vyloučení osob ze stavu hmotné nouze

1. Zákon o pomoci v hmotné nouzi konkrétně definuje situace, kdy se osoba (žadatel, příjemce a společně posuzovaná osoba) nepovažuje za osobu v hmotné nouzi. Současně však konstatuje, že tato osoba, v rámci tzv. správního uvážení, může být i přesto považována za osobu v hmotné nouzi. Tato možnost slouží především k tomu, aby ve výjimečných případech mohly orgány pomoci v hmotné nouzi pomoci i těm osobám v obtížné životní situaci, které sice nespĺňují definiční znaky osoby v hmotné nouzi, avšak s ohledem na okolnosti konkrétního případu by důsledky aplikace zákona pro ně představovaly nepřiměřenou tvrdost (ASPI ID JUD248592CZ). Těto možnosti lze využít u všech níže uvedených osob, pouze s výjimkou osoby, která nastoupila výkon zabezpečovací detence nebo trestu odnětí svobody nebo byla vzata do vazby. Za

osobu v hmotné nouzi může být v odůvodněných případech považováno též nezaopatřené dítě umístěné na základě rozhodnutí příslušného orgánu v plném přímém zaopatření v domově pro osoby se zdravotním postižením.

2. Jednou ze základních podmínek, aby osoba byla považována za osobu v hmotné nouzi, je předpoklad aktivity v rámci pracovního trhu nebo v rámci služeb zaměstnanosti. V rámci pracovního trhu musí být osoba, aby byla považována za osobu v hmotné nouzi, **v pracovním nebo obdobném vztahu** (např. § 33, § 75 až 77 zák. práce) **a zároveň musí mít z těchto vztahů příjem**. Podmínka příjmu se netýká osoby, která je zaměstnancem, jemuž zaměstnavatel nevyplatil mzdu, plat, odměnu za práci nebo jejich náhradu v termínu jejich splatnosti (jedná se o osoby, kterým zaměstnavatel protiprávně, v rozporu s § 141 odst. 1 nebo § 144 zák. práce nevyplatil odměnu za vykonanou práci). Za pracovní nebo obdobný vztah se považuje především klasický pracovní poměr, služební poměr, dohody o provedení práce, dohody o pracovní činnosti, popř. jiné práce za odměnu. Dále se v rámci pracovního trhu považuje osoba za osobu v hmotné nouzi, **vykonává-li samostatnou výdělečnou činnost** (§ 9 zák. o důchodovém pojištění). V rámci služeb zaměstnanosti se považuje osoba za osobu v hmotné nouzi, pokud je **vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání** (§ 24 a násl. zák. o zaměstnanosti). Nebudou-li osoby splňovat uvedené podmínky, může orgán pomoci v hmotné nouzi na základě správního uvážení rozhodnout, že bude i přesto tyto osoby považovat za osoby v hmotné nouzi. Zákon o pomoci v hmotné nouzi pak přímo vyjmenovává i další osoby, které uvedené podmínky pro vyhodnocení stavu hmotné nouze splňovat nemusí. Jedná se o osoby:

- **starší 68 let** (jedná se o osoby, které i přes dosažení důchodového věku nemají nárok na výplatu starobního důchodu);
- **poživatelé starobního důchodu** (může se jednat i o poživatele tzv. předčasného starobního důchodu, tedy důchodu přiznaného před dosažením důchodového věku);
- **invalidní ve třetím stupni** (osoba musí být uznána za osobu invalidní ve III. stupni, nemusí mít ale nárok na výplatu důchodu pro invaliditu III. stupně);
- **pobírající peněžité dávky nemocenského pojištění** z důvodu těhotenství a mateřství nebo **rodiče** celodenně, osobně a řádně pečující alespoň o 1 dítě a z důvodu této péče **pobírající rodičovský příspěvek**, a to po dobu trvání nároku na rodičovský příspěvek a po této době takto pečující o dítě, které z vážných důvodů nemůže být umístěno v předškolním zařízení (jedná se především o situace, kdy dítě nemůže být ze zdravotních důvodů umístěno v uvedených předškolních zařízeních, o situace, kdy

takové zařízení není dostupné, situace, kdy zařízení odmítne dítě z důvodu naplnění kapacity dočasně přijmout apod.);

- **osobně pečující o dítě ve věku do 10 let závislé na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni I** nebo **osobně pečující o osobu závislou na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II až IV**, a to za předpokladu, že v žádosti o příspěvek na péči byla tato osoba uvedena nebo po přiznání příspěvku na péči příslušnému orgánu ohlášena jako osoba poskytující pomoc (§ 21 a 24 zák. o sociálních službách); je-li pečujících osob více, lze toto ustanovení použít pouze u jedné z nich, a to té, která byla určena jejich písemnou dohodou, a nedohodnou-li se, nelze toto ustanovení použít vůbec (k doložení písemné dohody osoby vyzve orgán pomoci v hmotné nouzi);
- **příjemce příspěvku na péči ve stupni II až IV**;
- **nezaopatřené dítě** (nezaopatřené nikoli nezletilé dítě; nezaopatřenost je posuzována podle § 11 a násl. zák. o státní sociální podpoře),
- **uznané dočasně práce neschopné** (Orgán pomoci v hmotné nouzi hodnotí délku dočasné pracovní neschopnosti a její vliv na posouzení stavu hmotné nouze. V kalendářním měsíci, kdy dočasná pracovní neschopnost netrvala po celý kalendářní měsíc, orgán pomoci v hmotné nouzi určí, zda toto období v kalendářním měsíci je přiměřeně dlouhé pro vyhodnocení stavu hmotné nouze osoby. V této souvislosti se přihlíží k tomu, zda osoba měla dostatek časového prostoru k aktivitě v rámci pracovního trhu nebo v rámci služeb zaměstnanosti.);
- **práce neschopné z důvodu, který by byl u pojištěnce** pojištěného podle zákona o nemocenském pojištění **důvodem pro rozhodnutí ošetřujícího lékaře o vzniku dočasné pracovní neschopnosti**. Jedná se o osoby, které nevykonávají výdělečnou činnost, která zakládá účast na nemocenském pojištění. Současně nejsou ani v ochranné lhůtě po jejím ukončení a ze zdravotních důvodů se nemohou zaevidovat jako uchazeči o zaměstnání, popřípadě již jsou takto vedeni a kterým lékař nemůže vystavit potvrzení o dočasné pracovní neschopnosti, avšak jejich zdravotní stav tomuto stavu odpovídá. Uvedeným byl zákon o pomoci v hmotné nouzi novelizován ode dne 1. 1. 2012, neboť bylo nutné vyřešit situace těchto osob. Potřebě novelizace přisvědčil i Nejvyšší správní soud, který konstatoval, že vedle rozhodnutí o dočasné pracovní neschopnosti (při postupu podle zákona o pomoci v hmotné nouzi, ve znění účinném do 31. 12. 2011), je možno vycházet i z jiného dokladu od ošetřujícího lékaře, z něhož je patrné, že osoba není ze zdravotních důvodů

schopna vykonávat pracovní činnost. (ASPI ID JUD209857CZ); pro uznání stavu hmotné nouze postupuje orgán pomoci v hmotné nouzi s ohledem na délku pracovní neschopnosti obdobně, jako při vystavení tzv. neschopenky.

3. Je-li osoba vedena v evidenci uchazečů o zaměstnání a **bez vážných důvodů odmítla vykonávat krátkodobé zaměstnání** (§ 25 odst. 6 zák. o zaměstnanosti), nebo **účastnit se v cíleném programu k řešení zaměstnanosti** (§ 120 zák. o zaměstnanosti), není osobou v hmotné nouzi po dobu 3 kalendářních měsíců následujících po měsíci, ve kterém došlo k odmítnutí nabízených aktivit. Osobou v hmotné nouzi není osoba, která uvedené **odmítla bez vážných důvodů**. Orgán pomoci v hmotné nouzi tedy v rámci správního uvážení rozhodne, zda k odmítnutí došlo bez vážných důvodů. I v těchto situacích může orgán pomoci v hmotné nouzi na základě správního uvážení rozhodnout, že bude osobu i přes odmítnutí krátkodobého zaměstnání či odmítnutí účasti v cíleném programu k řešení zaměstnanosti bez vážného důvodu i nadále považovat za osobu v hmotné nouzi.

Příklad:

Osoba (samostatně posuzovaná), které jsou poskytovány příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení, odmítla dne 20. 4. 2015 vykonávat krátkodobé zaměstnání. Jakožto důvod uvedla, že pracovat maximálně po dobu tří měsíců se jí nevyplatí. Dávka příspěvek na živobytí i dávka doplatek na bydlení budou odejmuty ode dne 1. 5. 2015 s tím, že odmítnout vykonávat krátkodobé zaměstnání z důvodu, že pracovat maximálně po dobu tří měsíců se nevyplatí, není vážným důvodem pro odmítnutí (pokud orgán pomoci v hmotné nouzi nebude postupovat podle § 3 odst. 3). Dávky této osobě mohou být znovu přiznány nejdříve ode dne 1. 8. 2015.

4. Pokud osoba **prokazatelně neprojevuje dostatečnou snahu zvýšit si příjem vlastním přičiněním**, není osobou v hmotné nouzi. I u těchto osob může orgán pomoci v hmotné nouzi rozhodnout v rámci správního uvážení, že je bude i přesto považovat za osoby v hmotné nouzi. Za zvýšení příjmu vlastním přičiněním se rozumí zvýšení příjmu řádným uplatněním nároků a pohledávek a prodej nebo jiné využití majetku (§ 11). Pokud osoba majetek má a nevyužívá jej ke zvýšení příjmu (srov. § 11 odst. 4 a 5, § 14 a 26) či řádně neuplatnila všechny své nároky a pohledávky (srov. § 13 a 27), není po uplynutí tří měsíců vyplácení opakující se dávky považována za osobu v hmotné nouzi. Komentář k období, po které není osoba považována za osobu v hmotné nouzi, je blíže uveden

v § 26 a 27. Postup orgánu pomoci v hmotné nouzi v případě nároků a pohledávek a majetku nezletilých dětí je samostatně upraven v § 28.

5. **Osoba samostatně výdělečně činná**, u které příjem po odečtení přiměřených nákladů na bydlení (§ 9 odst. 2) nedosahuje částky živobytí (§ 24) z důvodu, protože se **nepřihlásila k nemocenskému pojištění**, a proto **nemá dávky z tohoto pojištění**, se nepovažuje za osobu v hmotné nouzi. Orgán pomoci v hmotné nouzi může opět u těchto osob rozhodnout, v rámci správního uvážení, že je bude i přesto považovat za osoby v hmotné nouzi. Přiměřené náklady na bydlení se vypočítávají za účelem vyhodnocení výše příjmu osoby pro účely příspěvku na živobytí. Příjem po odečtení přiměřených nákladů na bydlení je tedy stanoven ve stejné výši, jako příjem pro určení nároku a výše příspěvku na živobytí. Osoba samostatně výdělečně činná je definována podle § 9 zák. o důchodovém pojištění. Pro prokázání, zda se jedná o osobu samostatně výdělečně činnou, osoba dokládá potvrzení od příslušné okresní správy sociálního zabezpečení, které vedou evidenci osob samostatně výdělečně činných pro účely důchodového pojištění. Osoby samostatně výdělečně činné mají povinnost oznamovat na příslušnou okresní správu sociálního zabezpečení ukončení (přerušeni, pozastavení) samostatně výdělečně činnosti. Přihlášení se k nemocenskému pojištění osob samostatně výdělečně činných upravuje zák. č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, ve znění pozdějších předpisů. Přihlášení osob samostatně výdělečně činných k nemocenskému pojištění je nepovinné.

6. Osobou v hmotné nouzi není osoba, které byla za **neplnění povinností zákonného zástupce dítěte spojených s řádným plněním povinné školní docházky uložena sankce**. Za sankci je považován přestupek podle zák. č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, případně další sankce podle jiných právních předpisů (především trestní zákoník). V této situaci není osoba považována za osobu v hmotné nouzi (zákonní zástupci dítěte) po dobu 3 měsíců ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o uložení sankce. Pokud v důsledku nedojde k zániku nároku na dávku, přechází nárok na opakující se dávku podle § 46a na nejstarší společně posuzovanou osobu (popř. i na dítě) za předpokladu, že s tímto přechodem nároku vysloví tato osoba souhlas (souhlas za nezletilé dítě vyslovuje zákonný zástupce). Při aplikaci tohoto ustanovení je nutná spolupráce orgánu pomoci v hmotné nouzi s přestupkovými komisemi a samozřejmě také s orgány sociálně-právní ochrany dětí, neboť osoby, kterým jsou poskytovány dávky, často nemají k dispozici informaci, že uvedená sankce má vliv na posouzení stavu hmotné nouze. Spolupráce orgánu pomoci v hmotné nouzi s dalšími subjekty může být preventivním opatřením proti vzniku povinnosti vracet opakující se dávky vyplacené neprávem či

v nesprávné výši. Orgán pomoci v hmotné nouzi může i u těchto osob rozhodnout v rámci správního uvážení, že je bude i přesto považovat za osoby v hmotné nouzi. Tento postup se doporučuje používat např. v případech, kdy není řádně plněna povinná školní docházka dítětem staršího školního věku, kdy zákonní zástupci i při vynaložení maximálního úsilí v určitých případech přístup dítěte k plnění povinné školní docházky nezmění.

Příklad:

Opakující se dávky jsou vypláceny matce, která je společně posuzovaná se svým 10 letým synem. Vzhledem k neomluvené absenci syna při plnění povinné školní docházky byla matce, jakožto zákonnému zástupci, udělena sankce podle zákona o přestupcích. Rozhodnutí o udělení sankce nabylo právní moci dne 10. 5. 2015. Matka (zákonný zástupce) není považována od 10. května do 10. srpna 2015 za osobu v hmotné nouzi. Orgán pomoci v hmotné nouzi přehodnotí ode dne 1. 6. 2015 výši opakujících se dávek, neboť nárok na dávky v tomto konkrétním případě nadále trvá. Vzhledem k tomu, že matka není považována za osobu v hmotné nouzi, nárok na opakující se dávky přešel na syna (postup dle § 46a). Matka je za osobu v hmotné nouzi opětovně považována při hodnocení nároku na opakující se dávky ode dne 1. 9. 2015. Pokud by však v uvedeném případě byly opakující se dávky odejmuty, mohly by být opětovně přiznány již od 1. 8. 2015, neboť rozhodným obdobím, za které se zjišťuje plnění podmínek nároku na dávky (vyjma samostatně upravených příjmů), je v případě podání žádosti o opakující se dávku, aktuální kalendářní měsíc (měsíc podání žádosti o dávku) a v měsíci srpnu 2015 již je matka považována za osobu v hmotné nouzi.

7. Osoba ve **výkonu zabezpečovací detence** nebo **restu odnětí svobody** nebo ve **vazbě**, není osobou v hmotné nouzi. Období, odkdy není osobou v hmotné nouzi, začíná prvním dnem kalendářního měsíce, následujícím po kalendářním měsíci, ve kterém tato skutečnost nastala, za předpokladu, že uvedená skutečnost k tomuto dni nadále trvá. Tuto osobu **nemůže** orgán pomoci v hmotné nouzi ani za použití správního uvážení **považovat za osobu v hmotné nouzi**.

Příklady:

- a) *Osoba pobírá opakující se dávky pomoci v hmotné nouzi od 1. 1. 2015. Tato osoba byla vzata dne 10. 5. 2015 do vazby. Vazba trvala do 25. 5. 2015. Při hodnocení nároku na dávky za měsíc červen 2015*

bude osoba nadále považována za osobu v hmotné nouzi, protože k 1. 6. 2015 již nebyla ve vazbě.

- b) Osoba pobírající opakující se dávky pomoci v hmotné nouzi byla vzata dne 10. 5. 2015 do vazby. Vazba trvala do dne 10. 6. 2015. Tato osoba není při hodnocení nároku na opakující se dávky ode dne 1. 6. 2015 považována za osobu v hmotné nouzi, neboť ke dni 1. 6. 2015 vazba stále trvala.*

8. Osobou v hmotné nouzi není osoba, které podle § 25 a 31 zák. o nemocenském pojištění **nevznikl nárok na nemocenské** proto, že si **úmyslně přivodila pracovní neschopnost**, nebo jí **vznikla pracovní neschopnost zaviněnou účastí ve rvačce, bezprostředním následkem opilosti nebo užití omamných prostředků** anebo **při spáchání úmyslného trestného činu**, a proto jí nemocenské nenáleží nebo náleží ve snížené výši. Orgán pomoci v hmotné nouzi může i u těchto osob rozhodnout v rámci správního uvážení, že je bude i přesto považovat za osoby v hmotné nouzi.

9. Osobou v hmotné nouzi není **osoba**, která je osobou, které byla **dávka odejmuta podle § 45 odst. 2** nebo **§ 49 odst. 5**, nebo s ní **společně posuzovanou osobou**, a to po dobu 3 kalendářních měsíců následujících po kalendářním měsíci, ve kterém byla dávka odejmuta. Jedná se o situace, kdy byla odejmuta dávka neprávem přiznaná či odejmuta dávka neprávem vyplácená, při postupu dle § 45 odst. 2. Pokud však při postupu dle § 45 odst. 2 bude dávka snížena, neboť byla vyplácená ve vyšší částce, než v jaké náležela, bude osoba (společně posuzované osoby) i nadále považována za osobu v hmotné nouzi. Dále se jedná o situace, kdy osoba nesplní povinnosti stanovené jí výzvou, tedy neosvědčí skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku, její výši či výplatu (uvedené povinnosti mohou být také stanoveny v protokole o ústním jednání sepsaném podle § 18 spr. řádu při osobní návštěvě osoby u orgánu pomoci v hmotné nouzi) a v důsledku nesplnění povinnosti je opakující se dávka odejmuta, při postupu dle § 49 odst. 5. Orgán pomoci v hmotné nouzi může i u těchto osob rozhodnout, v rámci správního uvážení, že je bude i přesto považovat za osoby v hmotné nouzi. Podmínkou možnosti odejmutí opakující se dávky při postupu dle § 49 odst. 5 je prokazatelné seznámení osoby s tím, že při nesplnění povinností stanovených jí výzvou (uvedených v protokole) může být opakující se dávka odejmuta. Za osobu v hmotné nouzi není po dobu 3 kalendářních měsíců následujících po kalendářním měsíci, ve kterém byla dávka odejmuta, považován nejen příjemce dávky, ale taktéž společně posuzované osoby. Pokud by některá ze společně posuzovaných osob přešla v průběhu 3 kalendářních měsíců

následujících po kalendářním měsíci, ve kterém byla dávka odejmuta z výše uvedených důvodů, do jiného okruhu společně posuzovaných osob, nebude po dobu uvedené sankce dále považována za osobu v hmotné nouzi.

Příklad:

Opakující se dávky pomoci v hmotné nouzi jsou vypláceny ženě, která je společně posuzovaná se svým 10letým synem. Orgán pomoci v hmotné nouzi zaslal dne 2. 5. 2015 výzvu, kterou byla žena vyzvána ke sdělení, zda v měsíci dubnu 2015 obdržela výživné na nezletilého syna (výživné je ze strany otce dítěte hrazeno nepravdělně). Žena se ve stanovené 8denní lhůtě ode dne převzetí výzvy k orgánu pomoci v hmotné nouzi nedostavila (resp. nedostavila se až do dne vydání rozhodnutí), proto byly dávky ode dne 1. 5. 2015 odejmuty. Žena a ani její syn nejsou považováni za osoby v hmotné nouzi v dalších 3 měsících, a to červen až srpen 2015 (3 měsíce po měsíci, kdy byly dávky odejmuty). Opakující se dávky mohou být příznány od měsíce září 2015, pokud bude podána nová žádost.

II. Osoby společně posuzované, které nejsou osobami v hmotné nouzi

10. Posouzení stavu hmotné nouze vyhodnocuje orgán pomoci v hmotné nouzi nejen u žadatele o dávku, ale taktéž u společně posuzovaných osob. Není-li společně posuzovaná osoba osobou v hmotné nouzi dle výše uvedených situací (vyjma osoby, která není osobou v hmotné nouzi, neboť nastoupila výkon zabezpečovací detence nebo trestu odnětí svobody nebo byla vzata do vazby), posuzuje se pro účely zjištění nároku na dávku společně se žadatelem o dávku. K této osobě se přihlíží též při stanovení výše dávky, s výjimkou stanovení výše příspěvku na živobytí [bližze výklad § 23 písm. b)]. Stejným způsobem se postupuje i v případech, kdy společně posuzovaná osoba není oprávněnou osobou. Při odejmutí dávky podle § 45 odst. 2 nebo § 49 odst. 5 není za osobu v hmotné nouzi považován pouze žadatel o dávku, ale taktéž společně posuzovaná osoba, aniž by sama vlastním jednáním situaci zapříčinila.

III. Osoby, které nejsou v hmotné nouzi v důsledku sociálních a majetkových poměrů

11. Pro zhodnocení stavu hmotné nouze se zjišťují rovněž **celkové sociální a majetkové poměry** osoby, společně s ní posuzovaných osob a rodiny (§ 15).

Podstatné je, že pokud by byly tyto poměry takové, že by osoba (společně posuzované osoby) stav hmotné nouze mohla překonat bez pomoci dávek hmotné nouze, a to za předpokladu, že i **po úhradě nákladů na bydlení** je zaručeno dostatečné zajištění její výživy a ostatních základních životních potřeb, tyto dávky se podle § 3 odst. 4 zákona **neposkytují**. Uvedené správní uvážení se doporučuje používat především v situacích, kdy osoby jsou schopné získat finanční prostředky ve své podstatě ihned, v reálném čase. Pokud tyto prostředky získat v reálném čase nelze, aplikuje se § 26. Jedná se o osoby, jejichž příjmy sice nedosahují částky živobytí, avšak žijí v takových sociálních a majetkových poměrech, že je nelogické a nespravedlivé poskytovat jim dávky pomoci v hmotné nouzi. Takové osoby totiž ve skutečnosti nejsou osobami v hmotné nouzi a nepotřebují pomoc nezbytnou pro zajištění jejich základních životních podmínek. Rozhodování, zda osoby považovat za osoby v hmotné nouzi či nikoli, s ohledem na jejich celkové sociální a majetkové poměry, patří k jednomu z těžších správních uvážení orgánu pomoci v hmotné nouzi. Příkladmo lze uvést, že nelze za osobu v hmotné nouzi nepovažovat bez dalšího osobu jenom proto, že užívá byt a motorové vozidlo, jež jsou ve vlastnictví jejích rodičů, a že v době pobírání příspěvku na živobytí její výdaje přesahovaly její zjištěné příjmy. Každopádně pokud ve správním řízení nebylo spolehlivě prokázáno, že osoba v rozhodné době získala i jiné než jí uvedené příjmy, není možné učinit nezpochybitelný závěr, podle něhož se osoba může bez dávky příspěvek na živobytí obejít (ASPI ID: JUD240436CZ). Pokud orgán pomoci v hmotné nouzi vyhodnotí, že osoba není dle výše uvedeného v hmotné nouzi, není za osobu v hmotné nouzi považována žádná osoba z okruhu osob společně posuzovaných.

IV. Definice osob pobírající příspěvek na živobytí

12. Při řízení o dávkách pomoci v hmotné nouzi je účastníkem řízení pouze žadatel o tuto dávku (vyjma postupu dle § 68), a to i přes skutečnost, že dávka je přiznána do určitého konkrétního okruhu společně posuzovaných osob. Proto je v zákoně o pomoci v hmotné nouzi definováno, že dávka musí být ze strany příjemce použita ve prospěch okruhu společně posuzovaných osob, kterým byla dávka přiznána (§ 40 odst. 3). Dále bylo potřeba upřesnit, kdo je považován za osobu pobírající příspěvek na živobytí. Za osobu, která pobírá příspěvek na živobytí, se považuje příjemce příspěvku na živobytí a společně posuzovaná osoba s příjemcem příspěvku na živobytí.